

УДК 37.016:811.111(477)

Лашук Наталія

ORCID iD: orcid.org/0000-0002-5181-8545

кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування,
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, Україна, 14035,
lashuknata@gmail.com

Гречок Лідія

ORCID iD: orcid.org/0000-0002-1549-2824

старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, Україна, 14035,
lidiabolotian@ukr.net

Кормільцина Світлана

ORCID iD: orcid.org/0000-0003-4270-7082

викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування,
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, Україна, 14035,
kormiltsina75sveta@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено розгляду проблем, що стосуються іноземномовної підготовки дорослих в системі неперервної освіти. Дано визначення неперервної освіти згідно документів ЮНЕСКО. Виділено переваги безперервного навчання та труднощі, які необхідно враховувати в освітньому процесі дорослих, зокрема, брак часу або відсутність умов для відповідного освітнього середовища, обмеження навчання конкретними цілями та завданнями, доступ лише до спеціалізованих сегментів знань, неготовність до змін і кардинальної реструктуризації системи знань і навичок у різних умовах або контекстах. Підкреслюється важливість активізації шести навчальних компонентів (раціонального, емоційного, соціального, фізичного, метафоричного, духовного) з метою удосконалення освітнього процесу. Акцентовано увагу на принципах неперервної освіти та завданнях, які потрібно вирішити у контексті їх реалізації: які методи, прийоми та стратегії вибрати для залучення попередньої системи знань здобувачів, підвищення їх успішності, рефлексії, контролю над процесом навчання. Проаналізовано важливість іноземномовної

підготовки з метою формування іншомовної комунікативної компетентності та роль іноземної мови як інструмента пізнання та здобуття знань. Установлено, що іноземна мова є важливим компонентом професійної підготовки фахівців будь-якої галузі знань. Запропоновано комбінування методів розвитку критичного та креативного мислення, кооперативного навчання, проблемного, проєктного методів як ефективних для формування іншомовної комунікативної компетентності дорослих. Відмічено важливість наступності між етапами оволодіння іноземною мовою та використання «формульованого оцінювання» попередньої системи знань. Запропоновано стратегії розвитку критичного мислення «ІНСЕРТ», «Знаю – Хочу дізнатися – Дізнався», створення ментальних карт для встановлення зв'язку з попередніми та здобутими знаннями, для визначення перспектив в іншомовній підготовці. Зроблено висновок, що нові підходи у професійній освіті спонукають до перегляду шляхів іншомовної підготовки фахівців через призму неперервності та збереження наступності, зв'язку з попереднім досвідом та системою знань.

Ключові слова: іноземна мова; іншомовна підготовка; методи; неперервна освіта; освіта дорослих; принципи; стратегії.

© Лашук Наталія, Гречок Лідія, Кормільцина Світлана, 2021

<https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.2.7>

Вступ. Зміни, які відбуваються не лише в Україні, а в усьому світі за останній рік засвідчують потребу застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, розробці нових платформ, сервісів у зв'язку з організацією праці та навчання дистанційно. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність перепідготовки, перекваліфікації, додаткового навчання та здобуття знань фахівцями різних галузей. Отже, стає очевидним і зрозумілим факт, що неперервна освіта – це не просто усвідомлений вибір людини, яка прагне удосконалитися у професійному плані, продовжувати розвивати свою кар'єру або власний бізнес, а нагальна потреба сучасного суспільства. «Суспільство, в якому стрімко відбуваються економічні, технологічні, соціальні, культурні і навіть теологічні зміни, потребує громадян, які здатні змінюватися» (Malcolm, 1980, с. 36). Нові умови вимагають формування нової компетентності – уміння навчатися протягом усього життя. Традиційні уявлення про систему неперервної освіти як про підвищення кваліфікації один раз на п'ять років, очевидно не відповідає запитам суспільства, у якому знання застарівають швидше, ніж люди встигають їх здобувати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам проблеми неперервної освіти присвячено праці вчених: Мороз О. Л., Зязюна І. А., Муковіз О. П., Ничкало Н. Г., Садкового В. П., Маланюк Н. М. та інших. Зокрема, у роботі Каніболоцької О. (Каніболоцька, 2020) представлено стан організації неперервної професійної підготовки сучасного вчителя іноземної мови в умовах інформаційного суспільства. Питання іншомовної підготовки розглянуто у праці Вікторової Л. В., Кочаряна А. Б. та Коротун О. О. (Viktorova et al., 2018), увагу акцентовано на дослідженні особливостей використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в навчанні іноземних мов учнів «третього віку». Коряковцева Н. Ф. (Коряковцева, 2017) досліджувала особистісно-орієнтований, компетентнісний підхід, міждисциплінарні зв'язки як основні тенденції неперервної іншомовної підготовки. Boström L., Randevag L. (Boström et al., 2019) розглядають сприйняття чинників успіхів у навчанні дорослих: адаптація до навчання, міжособистісні відносини між викладачами і студентами, сприятливе освітнє середовище. Ates H., Alsak K. (Ates et al., 2012) вивчають фактори, які визначають необхідність неперервної освіти та її переваги. У праці Laal M. (Laal, 2011) здійснений аналіз значення концепту «неперервна освіта» й обговорюється її планування від дошкільного до післяпенсійного етапу у трьох форматах: формальному, неформальному, інформальному.

Проте, незважаючи на істотний доробок науковців щодо проблеми неперервної освіти і місця іншомовної підготовки в концепції неперервної освіти, це питання залишається актуальним і потребує досліджень.

Мета статті – дослідження особливостей іншомовної підготовки у системі неперервної освіти. Завдання дослідження: проаналізувати принципи неперервної освіти, роль неперервної іншомовної підготовки, методи її організації, запропонувати стратегії реалізації наступності навчання і встановлення зв'язку з попередньою системою знань.

Виклад основного матеріалу. Згідно документів UNESCO, освіта протягом життя розглядається як неперервний процес, який стимулює і надає людям можливість здобувати й застосовувати вміння та навички, які необхідні для повної

До питання іншомовної підготовки в системі неперервної освіти

реалізації їх потенціалу, як інструмент реагування на зміни у світі, на світових ринках і конкуренцію (University of South Africa, 2015 с.10). Неперервна освіта полягає в інтеграції життя й навчання, незалежно від віку (навчання дітей, підлітків, дорослих, людей похилого віку) у всіх контекстах (сім'ї, школі, громаді, на робочому місці) за допомогою різних форм навчання (формальної, неформальної, інформальної), які в сукупності задовольняють різноманітні навчальні потреби та вимоги (UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2019).

Науковці виділяють незаперечний ряд переваг безперервного навчання, як-от: освіта протягом життя надає можливості для збагачення культури й самореалізації; розширення кола зв'язків і налагодження цінних контактів; підвищення громадянської активності; адаптації до змін; можливість змінювати світ; стимул до пошуку й досліджень, самопізнання, розвиток природних здібностей і креативності; мотивація до пошуку й осмислення цінностей сьогодення. Проте варто зазначити труднощі, які можуть виникати в учасників системи безперервної освіти: потрібно враховувати, що формування певних спеціалізованих умінь та здобуття знань не слід відкладати на потім, поки в них виникне потреба, оскільки за браком часу або за відсутності умов для відповідного освітнього середовища не буде можливості для їх набуття; навчання дорослих тих умінь, яких вони потребують, обмежено конкретними цілями та задачами; тому здобувачам надається доступ лише до спеціалізованих сегментів знань, і разом з тим не приділяється увага загальним принципам; дорослі можуть зіткнутися з труднощами використання відповідних знань або умінь в інших умовах або різних контекстах тощо; система знань дорослої людини схильна до еволюційного, поступового розширеного функціонування, проте, вона може бути не готова до змін і кардинальної реструктуризації, оскільки додаткові функції, властивості системи формуються у безпосередньому зв'язку з попереднім досвідом і знаннями.

Часто з терміном неперервна освіта, освіта протягом життя пов'язують термін «recurrent education» - навчання, що періодично повторюється, до якого регулярно повертаються. Воно як різновид неперервного навчання, але протилежне навчання на стаціонарі без працевлаштування. Періодичне навчання передбачає чергування

навчання з іншими видами діяльності, зокрема роботою, а також дозвіллям і пенсією. (Kallen et al., 1973). Перевагами періодичного навчання, без сумніву, є те, що воно дозволяє відчувати на власному досвіді й практиці прагматичний аспект здобутих вмій і знань.

Учені (Collins, 2004) припускають, що є шість навчальних компонентів, за допомогою яких людина може реалізувати себе: раціональний (більш доступний для всіх, оскільки навчання вважається раціональною інтелектуальною діяльністю), емоційний (важливі емоції пов'язані з процесом навчання, задоволення від результатів та взаємодії з іншими учасниками), соціальний (освітній процес удосконалюється через співпрацю і взаємодію з іншими учасниками), фізичний (на здобуття освіти впливає фізичний стан), метафоричний (інтуїція, здогадка, символічність, метафоричність), духовний (усвідомлення зв'язку з навколишнім середовищем та іншими людьми). Освітній процес більш продуктивний та ефективний, якщо активовані усі шість компонентів. Активувати ці складники допомагає реалізація принципів безперервної освіти. Отже, розглянемо принципи безперервної освіти, які, у свою чергу, продукують нові запитання та виклики безпосередньо для кожного викладача щодо їхнього впровадження:

Принцип 1. Освітній процес активізується, якщо знання або результати навчання можливо використати у реальному житті й на практиці. Запитання до викладача для реалізації принципу: Яким чином, за допомогою яких методів і технологій можна узгодити освітній процес з майбутньою практичною діяльністю здобувачів?

Принцип 2. Освітній процес удосконалюється за умови, що здобувачі певним чином контролюють або впливають на нього. Запитання до викладача для реалізації принципу: Якими способами ви можете надати учасникам освітнього процесу можливість його контролювати?

Принцип 3. Успішне навчання базується на досвіді й системі знань, здобутих попередньо, і які здобуваються саме в процесі навчання. Яким чином ви можете залучити й активізувати попередній досвід здобувачів освіти як ресурс для навчання?

Принцип 4. Освітній процес залежить від рівня активності здобувача. За допомогою яких методів і технологій можливо підвищити мотивацію здобувачів освіти до навчання й стимулювати більшу активність?

Принцип 5. Освітній процес залежить від атмосфери взаємоповаги й психологічного комфорту. Як створити безпечний, комфортний освітній соціально-психологічний клімат на заняттях?

Принцип 6. Удосконалення освітнього процесу дорослих має місце тоді, коли учасники процесу здатні досягти саморегуляції своєї поведінки та діяльності. Якими способами ви можете спонукати здобувачів до саморегуляції, самоосвіти й продовження навчання у процесі роботи, на виробництві?

Принцип 7. Удосконалення освітнього процесу відбувається в тому випадку, коли приділяється увага зв'язку з професійною практикою. Як налагодити зв'язки між здобувачами і їх місцем роботи?

Принцип 8. Досягнення успіхів у навчанні сприяє підвищенню ефективності організації освітнього процесу. Якими способами ви можете допомогти здобувачам досягати успіхів у навчанні?

Принцип 9. Освітній процес інтенсифікується, коли здобувачі отримують зворотній зв'язок. За допомогою яких методів, прийомів та технологій ви можете сприяти рефлексії, зворотному зв'язку з боку колег та викладачів?

Необхідність оволодіння інноваційними технологіями, нові моделі обміну інформацією, сучасні умови співпраці на глобальному ринку, зміна способів здобуття знань та форм навчання надали концепції вивчення іноземної мови у системі неперервної освіти зовсім інших відтінків: від вимог читання і перекладу зі словником і вільного володіння мовою міжнародної комунікації до оволодіння мовою як засобом здобуття нових знань. Тому нові вимоги висуваються до методів, форм, технологій та стратегій навчання іноземної мови для удосконалення формування прагматичної, соціокультурної та комунікативної компонентів іншомовної комунікативної компетентності у процесі безперервного навчання. Ефективними вважаємо комбінування технологій проблемного навчання, які спрямовано на створення проблемних ситуацій, їх дослідження та вирішення. У процесі дослідження

проблеми відбувається розвиток ряду комунікативних умінь: говоріння, читання, аудіювання та письма. Крім проблемного методу, надзвичайно важливим є реалізація методу кооперативного навчання, що полягає в організації роботи в групах, парах, трійках тощо, у результаті чого формуються загальні компетентності, зокрема, здатність працювати в команді та навички міжособистісної взаємодії. Унаслідок реалізації проєктного методу відбувається організація активного процесу навчання та взаємодії здобувачів, під час якого вони займаються розробкою проєкту за визначеною тематикою, запланованими результатами та часом. Методи критичного мислення передбачають встановлення причинно-наслідкових зв'язків, ранжування інформації за певними критеріями, аналіз, оцінювання, аргументування, формулювання висновків та власної думки на проблему. Методи розвитку креативності й креативного мислення (еволюційний, революційний, метод синтезу й зміни напрямку мислення, мозковий штурм, «шести капелюхів») полягають у модернізації, удосконаленні, створення принципово нового продукту або способу вирішення проблеми, застосування звичних ідей інноваційним, оригінальним способом.

Вивчення іноземної мови є основою неперервної освіти і самоосвіти, особливо в період інформаційних війн, поширення фейків, тому що людина, яка володіє іноземною мовою, здатна знайти потрібні джерела, здобути інформацію з різних ресурсів для її критичного аналізу, оцінки, відповідних висновків та формулювання власної думки. Крім того, людина, яка володіє іноземною мовою, має можливості змінити свій соціальний статус, що також відіграє важливу роль для майбутнього фінансового становища, розвитку професійної кар'єри, зміни світоглядних орієнтирів, подорожей, комунікації. Отже, іноземна мова є важливим компонентом професійної підготовки фахівців будь-якої галузі знань, що відображено в матеріалах Єврокомісії щодо неперервності іншомовної освіти (European Commission, 2019).

В Україні вивчення іноземної мови передбачено освітніми програмами для бакалаврів, магістрів, аспірантів, докторантів. Необхідність подання сертифікатів відповідно до Загальноєвропейської рекомендації з мовної освіти (на рівні не нижче B2) з мов країн Європейського Союзу для отримання вченого звання зумовлює

організацію спеціалізованих мовних курсів для дорослих, доступ до яких забезпечують університети, проходження онлайн курсів, розроблених університетом, або представлених на платформах Coursera, FutureLearn, Prometheus, YouTube тощо, використання соціальних мереж та месенджерів для вивчення мови (Facebook, Instagram, Telegram тощо). Важливо пам'ятати, що дорослі приходять продовжувати навчання, маючи вже набуті знання, досвід, сформовані компетентності та певний рівень іноземної мови. Логічно встановити рівень володіння мовою (згідно з дескрипторами Загальноєвропейських рекомендації з мовної освіти), для цього можливо скористатися тестами на сайтах провідних організацій, що спеціалізуються на просуванні іншомовної освіти, наприклад:

- 1) <https://www.oxfordonlineenglish.com/english-level-test>;
- 2) <https://learnenglish.britishcouncil.org/online-english-level-test>;
- 3) <https://www.cambridgeenglish.org/test-your-english/>;

Необхідно не лише визнання попередніх знань здобувачів, а й установлення зв'язків з новою інформацією, яка буде ними здобуватися. Таким чином, викладачі можуть розпочати навчання зі з'ясування того, що їх студенти вже знають з цієї теми. Існує декілька стратегій ефективного оцінювання знань попереднього навчання, так зване «формульальне оцінювання» (Щербак та ін., 2014, с.25-26). Одна з них – стратегія «ЗХД», за допомогою якої викладач з'ясовує, що здобувачі вже знають з теми, що вони хочуть дізнатися, і, що вони дізнались. З цією метою вони можуть заповнити розширену таблицю (табл.1) на аркуші паперу або в онлайн форматі, що уможлиблює її доступ для перегляду і обговорення.

Таблиця 1
Стратегія ЗХД

What do you know about the topic?	What do you want to know?	What did you learn?	How can we find out?	How can I share the information I find?	What will I do next?	How can I apply what I have

Стратегія «ІНСЕРТ» (автори Д. Воган, Т. Естес), аббревіатура якої трактується як інтерактивна система з помітками або коментарями для ефективного читання і мислення (Interactive noting system for effective reading and thinking), передбачає оцінювання власних знань у процесі вивчення нової теми.

1. Перший етап реалізації стратегії полягає у маркуванні здобувачами тексту спеціальними позначеннями у процесі його читання:

V – інформація відома;

+ – нова інформація;

- – суперечлива інформація;

? – незрозуміло, необхідна додаткова інформація, пояснення або уточнення.

2. На наступному етапі заповнюється відповідна табл. 2:

Таблиця 2
Стратегія ІНСЕРТ

V	+	-	?
Запис термінів, які вже були відомі	Нова інформація, терміни	Суперечності	Питання, незрозумілі терміни, твердження

3. Таблиця зачитується окремими студентами вибірково, що дозволяє її доповнювати іншим.

4. Повторне перечитування таблиці, її доповнення, внесення змін на різних етапах заняття або вивчення теми.

5. Рефлексія. Аналіз записів й обговорення процесу здобуття знань.

Продуктивним, на нашу думку, є також створення ментальних карт за допомогою онлайн сервісів для того, щоб пов'язати різні концепції та візуально продемонструвати зв'язок з попередніми знаннями, вже відомими фактами, інформацією тощо. Проте викладач має здійснювати особистісно-орієнтований підхід, вибирати раціональні й відповідні його цілям і завданням методи, технології, комбінувати, модифікувати їх, щоб досягнути запланованих результатів.

Висновки. Отже, у процесі неперервної освіти, перш за все, розвивається особистість його учасника у духовному, творчому, ціннісних аспектах. Система

неперервної освіти повинна відповідати запитам суспільства, а також урахувати досягнення і позитивний досвід європейської системи освіти (компетентнісний підхід, інформаційно-комунікативні технології, педагогічні інновації). Нові підходи у професійній освіті спонукають до перегляду шляхів іншомовної підготовки фахівців через призму неперервності та збереження наступності, зв'язку з попереднім досвідом та системою знань. Сучасні умови, в яких відбувається іншомовна освіта дорослих, вимагають оновлення форм, режимів роботи, методів та технологій формування іншомовної комунікативної компетентності, критичного ставлення викладача і самих здобувачів до різноманітності курсів, матеріалів, що їм пропонують. Принципи, які висвітлюються в статті, дозволяють відповісти на запитання щодо змісту, організаційних форм, прийомів успішної й ефективної іншомовної підготовки в системі неперервної освіти дорослих. **Перспективою подальших досліджень** вважаємо необхідність дослідження освітніх інновацій щодо вирішення проблем іншомовної підготовки у концепції неперервної освіти, їхнє практичне розробляння, виділення причин та факторів, які перешкоджають їхньому втіленню.

Література

- Malcolm S. Knowles The modern practice of adult education. From Pedagogy to Andragogy. The Adult Education Company, 1980. 400 p.
- Каніболоцька О. Сучасний стан неперервної професійної підготовки вчителя іноземної мови в умовах інформаційного суспільства. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2020. Том 2, № 29. С. 201-205.
- Viktorova L. V., Kocharian A. B., & Korotun O. O. Information and communication technologies in foreign language education for the "third age learners. *Information Technologies and Learning Tools*, 2018. 63(1), 22-35. <https://doi.org/10.33407/itlt.v63i1.1940>
- Коряковцева Н. Ф. Актуальные вопросы непрерывного лингвистического образования в системе преемственных уровней подготовки по иностранному языку. *Вестник Московского государственного лингвистического университета*. 2017. № 5 (782). С. 68-80.
- Laal M. Lifelong learning: What does it mean? *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2011, Vol. 28. p. 470 – 474. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042811025298>. (eng).
- Ates H., Alsall K. The Importance of Lifelong Learning has been Increasing. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2012. Volume 46, 4092-4096. URL:

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812019416> (дата звернення: 04.05. 2021).

Lifelong Learning. (2015) Department of Abet and Youth Development. University of South Africa. Institute for Adult Basic Education. 68 p. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245101> (дата звернення: 04.05. 2021).

UNESCO Institute for Lifelong Learning: promoting lifelong learning for all. (2019). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368557?posInSet=4&queryId=d0f58070-8685-4d38-97e6-041966b55f36> (дата звернення: 04.05. 2021).

Kallen D., Bengtsson J. (1973). Recurrent Education: A Strategy for Lifelong Learning. Organisation for Economic Cooperation and Development. *Centre for Educational Research and Innovation*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED083365.pdf> (дата звернення: 04.05. 2021).

Collins J. Education Techniques for Lifelong Learning. *RadioGraphics*, 2004. Vol. 24, № 5. p. 1483 – 1489. <https://doi.org/10.1148/rg.245045020>

European Commission (2019). Commission Council Recommendation on a comprehensive approach to the teaching and learning of languages. https://ec.europa.eu/education/node/58_me (дата звернення: 04.05. 2021).

Щербак О. І., Софій Н. З., Бович Б. Ю. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень: Навчально-методичний посібник. «ЛілеяНВ». 2014. 136 с.

References

Malcolm, S. Knowles. (1980). The modern practice of adult education. From Pedagogy to Andragogy. *The Adult Education Company*. 400 p. (eng).

Каніболоцка, О. (2020). Suchasnyj stan nepererвної profesijnoji pidghotovky vchytelja inozemnoji movy v umovakh informacijnogho suspiljstva [The current state of lifelong professional training of foreign language teachers in the information society]. *Aktualjni pytannja ghumanitarnykh nauk*. Tom 2, № 29, 201-205 (ukr).

Viktorova, L. V., Kocharian, A. B., & Korotun, O. O. (2018). Information and communication technologies in foreign language education for the "third age learners. *Information Technologies and Learning Tools*, 63(1), 22-35. <https://doi.org/10.33407/itlt.v63i1.1940>

Boström, L., Randevag, L. (2019). Completing Studies in Alternative Ways in Adult Education. ‘Who has told me that I cannot ...?’ *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, Vol 18, No 7, pp. 165-183.

<https://doi.org/10.26803/ijlter.18.7.10>

Korjakovceva, N. F. (2017). Aktual'nye voprosy nepreryvnogo lingvisticheskogo obrazovaniya v sisteme preemstvennyh urovnej podgotovki po inostrannomu jazyku [Topical issues of continuous linguistic education in the system of successive levels of foreign language training]. *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo lingvisticheskogo universiteta*, № 5 (782), 68-80 (rus).

Laal, M. (2011) .Lifelong learning: What does it mean? *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 28. p. 470 – 474. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042811025298>. (eng).

- Ates, H., Alsal, K. (2012). The Importance of Lifelong Learning has been Increasing. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Volume 46. P. 4092-4096. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812019416>. (eng).
- Lifelong Learning. (2015) Department of Abet and Youth Development. University of South Africa. Institute for Adult Basic Education. 68 p. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245101>. (eng).
- UNESCO Institute for Lifelong Learning: promoting lifelong learning for all. (2019). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368557?posInSet=4&queryId=d0f58070-8685-4d38-97e6-041966b55f36> (eng).
- Kallen, D., Bengtsson, J. (1973). Recurrent Education: A Strategy for Lifelong Learning. Organisation for Economic Cooperation and Development. Centre for Educational *Research and Innovation*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED083365.pdf> (eng).
- Collins, J. (2004). Education Techniques for Lifelong Learning. *RadioGraphics*. Vol. 24, № 5. p. 1483 – 1489. <https://doi.org/10.1148/rg.245045020> (eng).
- European Commission (2019). *Commission Council Recommendation on a comprehensive approach to the teaching and learning of languages*. https://ec.europa.eu/education/node/58_me (eng).
- Shherbak, O. I., Sofij, N. Z., Bovych, B. Yu. (2014). Teorija i praktyka ocinjivannja navchalnykh dosjaghenj: Navchaljno-metodychnyj posibnyk [Theory and practice of assessment of educational achievements: a textbook]. «LilejaNV». 136 (ukr).

К ВОПРОСУ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПОДГОТОВКИ В СИСТЕМЕ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Наталия Лашук, кандидат педагогических наук, преподаватель кафедры иностранных языков профессиональной направленности, Национальный университет «Черниговская политехника», ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, Украина, 14035, lashuknata@gmail.com

Лидия Гречок, старший преподаватель кафедры иностранных языков профессиональной направленности, Национальный университет «Черниговская политехника», ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, Украина, 14035, liidiabolotian@ukr.net

Светлана Кормильцина, преподаватель кафедры иностранных языков профессиональной направленности, Национальный университет «Черниговская политехника», ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, Украина, 14035, kormiltsina75sveta@gmail.com

Статья посвящена рассмотрению проблем, касающихся иноязычной подготовки в системе непрерывного образования. Дано определение непрерывного образования согласно документам ЮНЕСКО. Выделены преимущества непрерывного обучения и трудности, которые необходимо учитывать в образовательном процессе взрослых, как: недостаточное количество времени или

отсутствие условий для соответствующей образовательной среды, ограничения обучения конкретными целями и задачами, доступ только к специализированным сегментам знаний, неготовность к изменениям и кардинальной реструктуризации системы знаний и навыков в различных условиях или контекстах. Подчеркивается важность активизации шести учебных компонентов (рационального, эмоционального, социального, физического, метафорического, духовного) с целью усовершенствования образовательного процесса. Акцентировано внимание на принципах непрерывного образования и задачах, которые нужно решить в контексте их реализации: какие методы, приемы и стратегии нужно выбрать для включения предыдущей системы знаний учащихся, повышение их успешности, рефлексии, контроля над процессом обучения. Проанализирована важность иноязычной подготовки с целью формирования иноязычной коммуникативной компетентности и роль иностранного языка как инструмента познания и получения знаний. Установлено, что иностранный язык является важным компонентом профессиональной подготовки специалистов любой области знаний. Предложено комбинирование методов развития критического и креативного мышления, кооперативного обучения, проблемного, проектного методов как эффективных для формирования иноязычной коммуникативной компетентности взрослых. Отмечено важность преемственности между этапами овладения иностранным языком и использования «формовочного оценивания» предыдущей системы знаний. Предложено стратегии развития критического мышления «Инсерт», «Знаю - Хочу узнать - Узнал», создание ментальных карт для установления связи с предыдущими и полученными знаниями для определения перспектив в иноязычной подготовке. Сделан вывод, что новые подходы в профессиональном образовании побуждают к пересмотру путей иноязычной подготовки специалистов через призму непрерывности и сохранения преемственности, связи с предыдущим опытом и системой знаний.

***Ключевые слова:** иностранный язык; иноязычная подготовка; методы; непрерывное образование; образование взрослых; принципы; стратегии.*

ABOUT THE ISSUE OF FOREIGN LANGUAGE TRAINING IN THE SYSTEM OF LIFELONG LEARNING

Nataliia Lashuk, Ph.D., teacher of the Department of Foreign Languages for Specific Purposes, Chernihiv Polytechnic National University,
Shevchenko st., 95, Chernihiv, Ukraine, 14035. lashuknata@gmail.com

Lidiia Hrechok, senior lecturer of the Department of Foreign Languages for Specific Purposes, Chernihiv Polytechnic National University,
Shevchenko st., 95, Chernihiv, Ukraine, 14035. lidiabolotian@ukr.net

Svitlana Kormiltsyna, teacher of the Department of Foreign Languages for Specific Purposes, Chernihiv Polytechnic National University,
Shevchenko st., 95, Chernihiv, Ukraine, 14035. kormiltsina75sveta@gmail.com

The current paper attempts to examine the issues of lifelong education. According to UNESCO documents the notion of lifelong education is defined. The advantages of lifelong learning are highlighted. The lifelong educational system should meet the needs of society, as well as take into account the positive approaches and experience of the development of the world and domestic educational systems. The paper mentions the difficulties of adult lifelong learning as lack of time or lack of conditions for safe relevant learning environment, limitation of learning by specific goals and objectives, use of relevant knowledge or skills in various settings or contexts. The paper focuses on the principles of lifelong education and the issues to be tackled in the context of their implementation: what methods, techniques and strategies to choose to involve students' previous system of knowledge, enhance their performance, reflection, control over the learning process. The importance of foreign language training in the process of foreign language communicative competence formation and the role of a foreign language as a tool of cognition and acquisition of knowledge are analyzed. It is established that a foreign language is an important component of professional training of specialists in any field of knowledge. A combination of methods for the development of critical and creative thinking, cooperative learning, problem-based, project-based methods as effective for the formation of foreign language communicative competence of adults is proposed. The importance of continuity between the stages of mastering a foreign language and the use of formative assessment of the previous system of knowledge is emphasized. The strategies «INSERT», «Know-Want to Know-Learned», the creation of mind maps for establishing a connection with previous and acquired system of knowledge and identifying prospects in adults foreign language training are proposed. It is concluded that new approaches in professional training cause a revision of the ways of foreign language training of specialists in terms of continuity and preservation of continuity, connection with previous experience and the knowledge system.

Keywords: *adult education; foreign language; foreign language training; lifelong education; methods; principles; strategies.*

Стаття надійшла до редакції 16.02.2021

Прийнято до друку 09.06.2021